

PRAWO FINANSOWE

Prawo finansów publicznych

Prawo podatkowe

Prawo bankowe

Michał Bitner, Elżbieta Chojna-Duch
Marek Grzybowski, Jakub Chowaniec
Piotr Karwat, Elżbieta Kornberger-Sokołowska
Marcin Lachowicz, Hanna Litwińczuk
Witold Modzelewski, Krzysztof Radzikowski
Maria Supera-Markowska, Maciej Ślifirczyk
Karolina Tetlak, Marek Waluga

SERIA AKADEMICKA

PRAWO FINANSOWE

Prawo finansów publicznych

Prawo podatkowe

Prawo bankowe

Michał Bitner, Elżbieta Chojna-Duch
Marek Grzybowski, Jakub Chowaniec
Piotr Karwat, Elżbieta Kornberger-Sokołowska
Marcin Lachowicz, Hanna Litwińczuk
Witold Modzelewski, Krzysztof Radzikowski
Maria Supera-Markowska, Maciej Ślifirczyk
Karolina Tetlak, Marek Waluga

SERIA AKADEMICKA

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 9 sierpnia 2017 r.

Wydawca
Grzegorz Jarecki

Redaktor prowadzący
Kinga Zajęc

Opracowanie redakcyjne
Maciej Troć

Łamanie
JustLuk

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by
Wolters Kluwer Polska SA, 2017

ISBN: 978-83-8107-713-2

Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: ksiazki@wolterskluger.pl
www.wolterskluger.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	15
---------------------	----

Część A

Prawo finansów publicznych

Rozdział I

System finansów publicznych i prawa finansowego	21
1. Istota finansów publicznych i publicznej działalności finansowej	21
1.1. Pojęcie finansów publicznych	21
1.2. Rodzaje publicznych operacji finansowych	23
1.3. Finanse publiczne a finanse prywatne	24
2. System finansowy państwa	25
2.1. Publiczny system finansowy	25
2.2. Rynkowy system finansowy	29
3. Prawo finansowe	33
3.1. System prawa finansowego	33
3.2. Źródła prawa finansowego	36
3.3. Stabilizacyjne reguły fiskalne	40
4. Skarb Państwa	44
4.1. Pojęcie i mienie Skarbu Państwa	44
4.2. Zarządzanie majątkiem państwowym oraz ochrona prawna uprawnień i interesów Skarbu Państwa	49
5. Funkcje finansów publicznych	52
5.1. Tradycyjne funkcje ekonomiczne finansów publicznych	52
5.2. Współczesne funkcje finansów publicznych	53
6. Sektor finansów publicznych	56
6.1. Pojęcie i zakres sektora finansów publicznych	56
6.2. Rodzaje podmiotów sektora finansów publicznych w polskim prawie	62
6.3. Jednostki budżetowe – klasyczna forma gospodarki budżetowej	64
6.4. Samorządowe zakłady budżetowe	65

6.5. Fundusze celowe	67
6.6. Agencje wykonawcze	71
6.7. Instytucje gospodarki budżetowej	74
6.8. Inne formy gospodarki pozabudżetowej	77
7. Środki finansowe na cele publiczne	82
7.1. Pojęcie środków publicznych	82
7.2. Rodzaje środków publicznych	83
7.3. Dochody i przychody publiczne	85
7.4. Wydatki publiczne	89
8. Polityka finansowa	96
8.1. Istota polityki finansowej	96
8.2. Polityka finansowa wobec globalnego kryzysu ekonomicznego	98
8.3. Współczesna polska polityka finansowa	104
8.4. Stabilność systemu finansowego	106
9. Zasady zarządzania długiem publicznym	114
9.1. Pojęcia i sposoby szacowania dopuszczalnego deficytu budżetowego i długu publicznego	114
9.2. Strategia zarządzania długiem sektora finansów publicznych	125

Rozdział II

Budżet państwa	132
1. Budżet państwa jako podstawa gospodarki finansowej państwa	132
2. Pojęcie budżetu	134
3. Charakter prawny budżetu	136
4. Charakterystyka ustawy budżetowej	138
5. Zasady budżetowe	139
5.1. Pojęcie	139
5.2. Zasada jedności	140
5.3. Zasada zupełności (powszechności)	141
5.4. Zasada równowagi budżetowej	143
5.5. Zasada jawności	144
5.6. Zasada przejrzystości	145
5.7. Zasada roczności	145
5.8. Zasada uprzedniości	146
5.9. Zasada odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny budżetowej	146
6. Konstytucyjne regulacje dotyczące budżetu państwa	146
7. Dochody i wydatki budżetowe	150
8. Klasyfikacja budżetowa	153
9. Zadaniowe ujęcie budżetu państwa	154
10. Wieloletni Plan Finansowy Państwa	155
11. Procedura budżetowa	157
11.1. Planowanie i uchwalanie budżetu państwa	157
11.2. Wykonywanie budżetu państwa	159

11.3. Harmonogram realizacji budżetu państwa	160
11.4. Zasady wykonywania budżetu państwa	161
11.5. Dotacje budżetowe	162
11.6. Zmiany w budżecie państwa w trakcie jego wykonywania	163
11.7. Bankowa obsługa budżetu państwa	166
11.8. Kontrola wykonania budżetu państwa	166
12. Audyt wewnętrzny w sektorze finansów publicznych	168
13. Kontrola zarządcza	169
14. Sprawozdawczość i rachunkowość budżetowa	170
15. Odpowiedzialność za naruszenie dyscypliny finansów publicznych	172

Rozdział III

Finanse jednostek samorządu terytorialnego	176
1. Pojęcie decentralizacji finansów publicznych	176
2. Gospodarka finansowa j.s.t. w świetle regulacji konstytucyjnych oraz Europejskiej Karty Samorządu Lokalnego	178
3. Budżet j.s.t. oraz wieloletnia prognoza finansowa	181
3.1. Budżet i uchwała budżetowa	181
3.2. Wieloletnia prognoza finansowa j.s.t.	185
4. Dochody budżetów j.s.t.	186
4.1. Zasady systemu dochodów j.s.t.	186
4.1.1. Zasada stabilności i pewności źródeł dochodów	186
4.1.2. Zasada wydajności i elastyczności źródeł dochodów	187
4.1.3. Zasada adekwatności środków do zadań	188
4.1.4. Zasada minimalizowania rozbieżności w poziomie dochodów ...	189
4.1.5. Zasada przyznania samorządom władztwa podatkowego	190
4.1.6. Zasada terytorialnego ukierunkowania źródeł dochodów	190
4.1.7. Zasada dostępu samorządów do rynku kapitałowego	191
4.1.8. Zasada konsultowania z samorządami rozstrzygnięć dotyczących ich systemu finansowego	191
4.2. Klasyfikacja dochodów j.s.t.	192
4.3. Dochody własne j.s.t.	193
4.4. Subwencje ogólne dla j.s.t.	197
4.4.1. Pojęcie subwencji	197
4.4.2. Funkcje subwencji	199
4.4.3. Struktura subwencji ogólnych	201
4.5. Dotacje celowe dla j.s.t.	203
5. Procedura budżetowa w j.s.t.	205
5.1. Procedura planowania i uchwalania budżetu j.s.t.	205
5.2. Wykonywanie budżetu jednostki samorządu terytorialnego	207
5.2.1. Ogólna charakterystyka	207
5.2.2. Zasada szczególnej roli organu wykonawczego j.s.t. w procesie wykonywania budżetu	207

5.2.3. Zasada pełnej i terminowej realizacji budżetu	208
5.2.4. Zasada dokonywania wydatków w granicach kwot wynikających z uchwały budżetowej i odpowiednich upoważnień do ich dokonywania	209
5.2.5. Zasada dokonywania zmian w budżecie tylko w granicach wyznaczonych przez obowiązujące prawo	209
5.2.6. Zasada efektywnej realizacji zadań za pomocą środków budżetowych	210
5.2.7. Zasada szczególnej roli skarbnika	211
5.2.8. Zasada bankowej obsługi budżetu j.s.t. przez dowolny bank wybrany na podstawie ustawy o zamówieniach publicznych	211
5.2.9. Zasada szczególnego statusu środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej oraz innych bezzwrotnych środków zagranicznych	212
5.3. Zatwierdzanie wykonania budżetu	212
6. Wydatki budżetów j.s.t.	212
7. Nadzór i kontrola nad gospodarką finansową j.s.t.	215
8. Deficyt i dług w j.s.t.	217
8.1. Deficyt budżetowy w j.s.t. oraz źródła jego finansowania	217
8.2. Dług j.s.t. jako element długu publicznego	219
8.3. Ograniczenia dotyczące zaciągania zobowiązań dłużnych w j.s.t.	220

Rozdział IV

Budżet Unii Europejskiej oraz polityka spójności	222
1. Budżet Unii Europejskiej	222
1.1. Źródła prawa finansów publicznych Unii Europejskiej	222
1.2. Podstawy budżetowania w Unii Europejskiej	223
1.3. Dochody budżetu Unii Europejskiej	225
1.4. Wieloletnie ramy finansowe Unii Europejskiej	229
1.5. Budżet Unii Europejskiej i zasady budżetowe	232
1.6. Metody wykonywania budżetu Unii Europejskiej. Zarządzanie podzielone	237
2. Polityka spójności	239
2.1. Podstawowe zasady i system realizacji	239
2.1.1. Traktatowe podstawy polityki spójności	239
2.1.2. Cele polityki spójności	241
2.1.3. Źródła prawa	242
2.1.4. Koncentracja tematyczna interwencji	244
2.1.5. Programowanie wsparcia	245
2.1.6. Instytucjonalny system wdrażania	250
2.1.7. Postępowanie w sprawie wyboru projektów	253
2.2. Unijne regulacje w zakresie finansowania polityki spójności	258
2.2.1. Uwagi wprowadzające	258

2.2.2. Zaangażowania budżetowe i zobowiązania prawne	258
2.2.3. Poziom dofinansowania	259
2.2.4. Płatności	259
2.3. Polskie regulacje w zakresie finansowania polityki spójności	262
2.3.1. Systematyka środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej	262
2.3.2. Budżet środków europejskich – konstrukcja	264
2.3.3. Umowa o dofinansowanie projektu	266
2.3.4. Płatności z budżetu środków europejskich	267
2.3.5. Postępowanie w przypadku nieprawidłowości	269

Część B

Prawo podatkowe

Rozdział I

Ogólne zagadnienia podatków i prawa podatkowego	273
1. Podstawowe pojęcia związane z podatkiem i jego konstrukcją	273
1.1. Pojęcie podatku	273
1.2. Funkcje podatków	274
1.3. Elementy konstrukcji podatków	275
1.4. System podatkowy	277
1.5. Klasyfikacje podatków	278
2. Ogólna charakterystyka prawa podatkowego	281
2.1. Pojęcie i źródła prawa podatkowego	281
2.2. Wykładnia prawa podatkowego	283
2.3. Znaczenie orzecznictwa sądów administracyjnych w procesie stosowania prawa podatkowego	289
3. Zasady podatkowe. Ucieczka przed podatkiem	291
3.1. Zasady podatkowe	291
3.2. Ucieczka przed podatkiem	297

Rozdział II

Ogólne materialne prawo podatkowe	302
1. Zakres regulacji ogólnego prawa podatkowego	302
2. Podstawowe podmioty stosunków prawnopodatkowych i ich odpowiedzialność	304
2.1. Wierzyciel podatkowy i organy podatkowe	304
2.2. Dłużnicy podatkowi i ich odpowiedzialność	306
3. Stosunek zobowiązania podatkowego	308
3.1. Konstrukcja prawna	308
3.2. Obowiązek podatkowy a zobowiązanie podatkowe	310
3.3. Powstawanie zobowiązań podatkowych	311
3.4. Termin płatności, zaległość podatkowa i opłata prolongacyjna	314

3.5. Wygasanie zobowiązań podatkowych oraz ulgi w spłacie zobowiązań podatkowych	317
3.5.1. Efektywne sposoby wygasania zobowiązań podatkowych	317
3.5.2. Nieefektywne sposoby wygasania zobowiązań podatkowych ...	322
4. Nadpłata i zwrot podatku	327
4.1. Instytucja nadpłaty podatku	327
4.2. Zobowiązanie z tytułu nadpłaty podatku	329
4.3. Instytucja zwrotu podatku	331
5. Sukcesja podatkowa	332
6. Odpowiedzialność podatkowa osób trzecich	334
7. Zabezpieczanie zobowiązań podatkowych	340
8. Ogólna klauzula przeciwdziałająca unikaniu opodatkowania	343
9. Urzędowe interpretacje przepisów prawa podatkowego. Opinie zabezpieczające. Porozumienia w sprawach cen transakcyjnych	345
9.1. Urzędowe interpretacje prawa podatkowego	345
9.2. Opinie zabezpieczające	348
9.3. Porozumienia w sprawach ustalenia cen transakcyjnych	348

Rozdział III

Szczegółowe prawo podatkowe. Podatki dochodowe	351
1. Wprowadzenie do podatków dochodowych	351
2. Podatek dochodowy od osób fizycznych	354
2.1. Ogólna charakterystyka i geneza	354
2.2. Źródła prawa	357
2.3. Zakres podmiotowy	358
2.4. Charakter osobisty podatku	360
2.5. Przedmiot podatku	363
2.6. Zasady ustalania dochodu – przychody i koszty uzyskania	365
2.7. Zwolnienia podatkowe	368
2.8. Podstawa obliczenia i wysokość podatku	370
2.9. Płatność podatku – zaliczki na podatek oraz zeznanie podatkowe	374
2.10. Uprozczone formy opodatkowania podatkiem dochodowym od osób fizycznych	377
3. Podatek dochodowy od osób prawnych	380
3.1. Ogólna charakterystyka	380
3.2. Harmonizacja podatku dochodowego od osób prawnych	382
3.2.1. Zakres harmonizacji	382
3.2.2. Harmonizacja „tylnymi drzwiami”	382
3.2.3. Harmonizacja przez działania prawodawcy unijnego	383
3.2.4. Problem unifikacji korporacyjnej podstawy opodatkowania w UE	386
3.3. Związki prawa podatkowego z prawem bilansowym	388
3.4. Konstrukcja podatku dochodowego od osób prawnych	392

3.4.1. Podmiot opodatkowania	392
3.4.2. Przedmiot opodatkowania i podstawa opodatkowania	394
3.4.3. Stawki podatkowe	396
3.4.4. Pobór podatku	397
3.4.5. Ogólne zasady ustalania dochodu podatkowego	399
3.4.6. Szczególne zasady ustalania dochodu podatkowego	404
4. Umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania dochodu	410
4.1. Zjawisko międzynarodowego podwójnego opodatkowania	410
4.2. Charakterystyka podstawowych pojęć i struktury MK OECD	412
4.3. Stosowanie umów o unikaniu podwójnego opodatkowania wzorowanych na MK OECD	417

Rozdział IV

Szczegółowe prawo podatkowe. Podatki obrotowe	420
1. Wprowadzenie do podatków obrotowych	420
2. Podatek od towarów i usług	423
2.1. Ogólna charakterystyka	423
2.2. Harmonizacja podatku od wartości dodanej	424
2.3. Konstrukcja podatku od towarów i usług	426
2.3.1. Podstawa prawna	426
2.3.2. Przedmiot opodatkowania	426
2.3.3. Podatnicy i inne podmioty objęte zakresem podmiotowym podatku	433
2.3.4. Moment powstania obowiązku podatkowego	436
2.3.5. Podstawa opodatkowania	436
2.3.6. Stawki i zwolnienia od podatku	438
2.3.7. Rozliczenie podatku: podatek należny i podatek naliczony	438
2.3.8. Okres podatkowy	444
2.3.9. Deklaracje i informacje podsumowujące. Zapłata podatku	445
2.3.10. Faktury i ewidencje podatkowe	446
3. Podatek akcyzowy	447
3.1. Ogólna charakterystyka	447
3.2. Harmonizacja podatku akcyzowego	449
3.3. Wyroby akcyzowe	450
3.4. Skład podatkowy	451
3.5. Procedura zawieszenia poboru akcyzy	453
3.6. Konstrukcja podatku akcyzowego	455
3.6.1. Przedmiot opodatkowania	455
3.6.2. Podmiot podatku	457
3.6.3. Podstawa opodatkowania i stawki podatkowe	458
3.6.4. Zwolnienia podatkowe	459
3.6.5. Obowiązek i zobowiązanie podatkowe. Warunki i terminy płatności podatku	460

3.7.	Akcyza od wybranych produktów	462
3.7.1.	Akcyza od energii elektrycznej	462
3.7.2.	Akcyza od wyrobów węglowych	463
3.7.3.	Akcyza od wyrobów gazowych	464
3.7.4.	Akcyza od suszu tytoniowego	464
3.7.5.	Akcyza od samochodów osobowych	465
4.	Podatek od czynności cywilnoprawnych	467
4.1.	Ogólna charakterystyka podatku	467
4.2.	Konstrukcja podatku od czynności cywilnoprawnych	467
4.2.1.	Podmiot podatku	467
4.2.2.	Przedmiot opodatkowania. Ogólna charakterystyka i katalog czynności opodatkowanych	468
4.2.3.	Kryteria uznania czynności za podlegającą opodatkowaniu w Polsce	471
4.2.4.	Moment powstania obowiązku podatkowego	471
4.2.5.	Wyłączenia przedmiotowe. PCC a VAT	472
4.2.6.	Podstawa opodatkowania i stawki	473
4.2.7.	Pozostałe elementy konstrukcji podatku	474
4.3.	Spółki kapitałowe: szczególne zasady opodatkowania w świetle dyrektywy UE dotyczącej podatków od gromadzenia kapitału	474

Rozdział V

Szczegółowe prawo podatkowe. Podatki majątkowe	476
1. Wprowadzenie do podatków majątkowych	476
2. Podatek od nieruchomości	479
2.1. Ogólna charakterystyka	479
2.2. Konstrukcja podatku od nieruchomości	480
2.2.1. Budynki lub ich części jako przedmioty opodatkowania	480
2.2.2. Budowle jako przedmioty opodatkowania	481
2.2.3. Zakres podmiotowy podatku od nieruchomości. Opodatkowanie współwłasności nieruchomości	482
2.2.4. Podstawa opodatkowania	482
2.3. Powstawanie, zmiana oraz wygasanie obowiązków i zobowiązań podatkowych w zakresie podatku od nieruchomości	484
3. Podatek rolny i leśny	485
4. Podatek od środków transportowych i opłaty lokalne	487
4.1. Podatek od środków transportowych	487
4.2. Opłaty lokalne	488
5. Podatek od niektórych instytucji finansowych	490
6. Podatek od wydobycia niektórych kopalin oraz specjalny podatek węglowodorowy	491
7. Podatek od spadków i darowizn	494

Część C

Publiczne prawo bankowe

Rozdział I

Wprowadzenie do prawa bankowego	499
1. Zakres i źródła prawa bankowego	499
2. Prawo walutowe i dewizowe	504

Rozdział II

Narodowy Bank Polski	508
1. Funkcje banku centralnego	508
2. Niezależność banku centralnego	509
3. Organy Narodowego Banku Polskiego	511
4. Cele i zadania Narodowego Banku Polskiego	513

Rozdział III

Europejski System Banków Centralnych i Europejski Bank Centralny	519
1. Cele i zadania Europejskiego Systemu Banków Centralnych	519
2. Organy Europejskiego Banku Centralnego	520
3. Rola Narodowego Banku Polskiego w Europejskiej Unii Gospodarczej i Walutowej	521

Rozdział IV

Charakterystyka banku i działalności bankowej	523
1. Bank	523
1.1. Definicja banku i jego istota	523
1.2. Zakres działalności banku. Monopol bankowy	525
1.3. Bank krajowy a instytucja kredytowa i bank zagraniczny	528
1.4. Instytucja finansowa	528
1.5. Rodzaje banków	529
1.6. Zasady i tryb tworzenia banków	531
1.7. Ograniczenia obrotu akcjami banków	536
2. Działalność bankowa	539
2.1. Podejmowanie działalności bankowej przez instytucje kredytowe i banki zagraniczne na terytorium Polski	539
2.1.1. Podejmowanie działalności przez instytucje kredytowe	539
2.1.2. Podejmowanie działalności bankowej w Polsce przez bank zagraniczny	541
2.2. Podjęcie lub zwiększenie skali działalności bankowej w wyniku transakcji restrukturyzacyjnych	541
2.3. Szczególny sposób tworzenia banku krajowego przez instytucje kredytowe	542
2.4. Przedstawicielstwo instytucji kredytowej lub banku zagranicznego	543

Rozdział V

Nadzór bankowy w Polsce	545
1. Pojęcie nadzoru bankowego i jego funkcje	545
2. Usytuowanie nadzoru bankowego	546
3. Spór o model nadzoru nad rynkiem finansowym	547
4. Podstawy prawne nadzoru finansowego w Polsce	548
5. Komisja Nadzoru Finansowego	550
6. Cele nadzoru bankowego	551
7. Europejski System Nadzoru Bankowego	554
8. Europejska Unia Bankowa	557

Rozdział VI

Bankowy Fundusz Gwarancyjny	560
1. Zadania i organy Bankowego Funduszu Gwarancyjnego	560
1.1. Zadania Bankowego Funduszu Gwarancyjnego	560
1.2. Organ Bankowego Funduszu Gwarancyjnego	561
2. Gwarantowanie depozytów	562
2.1. Zakres podmiotowy obowiązkowego systemu gwarantowania depozytów	562
2.2. Zakres przedmiotowy obowiązkowego systemu gwarantowania depozytów	562
2.3. Źródła finansowania działalności gwarancyjnej	566
3. Przymusowa restrukturyzacja	566

Bibliografia	573
---------------------------	-----

Autorzy	577
----------------------	-----

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty prawne

- CPR – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z 17.12.2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz.Urz. UE L 347, s. 320, ze zm.)
- EKSL – Europejska Karta Samorządu Lokalnego sporządzona w Strasburgu 15.10.1985 r. (Dz.U. z 1994 r. poz. 607, ze sprost.)
- k.c. – ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2017 r. poz. 459 ze zm.)
- k.k.s. – ustawa z 10.09.1999 r. – Kodeks karny skarbowy (Dz.U. z 2016 r. poz. 2137 ze zm.)
- Konstytucja RP – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. poz. 483 ze zm.)
- k.p.a. – ustawa z 14.06.1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2017 r. poz. 1257)
- k.p.k. – ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2016 r. poz. 1749 ze zm.)
- k.s.h. – ustawa z 15.09.2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz.U. z 2017 r. poz. 1577)
- o.p. – ustawa z 29.08.1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz.U. z 2017 r. poz. 201 ze zm.)
- pr. bank. – ustawa z 29.08.1997 r. – Prawo bankowe (Dz.U. z 2016 r. poz. 1988 ze zm.)
- r.f. / rozporządzenie finansowe – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, EURATOM) nr 966/2012 z 25.10.2012 r. w sprawie zasad finansowych mających zastosowanie do budżetu ogólnego Unii oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE, EURATOM) nr 1605/2002 (Dz.Urz. UE L 298, s. 1, ze zm.)
- TFUE – Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz.Urz. UE C 202 z 2016 r., s. 47, ze sprost.)
- TUE – Traktat o Unii Europejskiej (Dz.Urz. UE C 202 z 2016 r., s. 13)

TWE	– Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską (Dz.Urz. UE C 321E z 2006 r., s. 37)
u.f.p.	– ustawa z 27.08.2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2016 r. poz. 1870 ze zm.)
u.n.r.f.	– ustawa z 21.07.2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowym (Dz.U. z 2017 r. poz. 196 ze zm.)
u.p.a.	– ustawa z 6.12.2008 r. o podatku akcyzowym (Dz.U. z 2017 r. poz. 43 ze zm.)
u.p.c.c.	– ustawa z 9.09.2000 r. o podatku od czynności cywilnoprawnych (Dz.U. z 2017 r. poz. 1150)
u.p.d.o.f.	– ustawa z 26.07.1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. z 2016 r. poz. 2032 ze zm.)
u.p.d.o.p.	– ustawa z 15.02.1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz.U. z 2016 r. poz. 1888 ze zm.)
u.p.n.i.f.	– ustawa z 15.01.2016 r. o podatku od niektórych instytucji finansowych (Dz.U. z 2017 r. poz. 1410)
u.p.o.l.	– ustawa z 12.01.1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz.U. z 2016 r. poz. 716 ze zm.)
u.p.t.u.	– ustawa z 11.03.2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz.U. z 2017 r. poz. 1221 ze zm.)
u.p.w.n.k.	– ustawa z 2.03.2012 r. o podatku od wydobycia niektórych kopalin (Dz.U. z 2016 r. poz. 1581 ze zm.)
u.r.	– ustawa z 29.09.1994 r. o rachunkowości (Dz.U. z 2016 r. poz. 1047 ze zm.)
u.s.p.w.	– ustawa z 25.07.2014 r. o specjalnym podatku węglowodorowym (Dz.U. z 2016 r. poz. 979 ze zm.)
ustawa o BFG	– ustawa z 10.06.2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji (Dz.U. poz. 996 ze zm.)
ustawa o NBP	– ustawa z 29.08.1997 r. o Narodowym Banku Polskim (Dz.U. z 2017 r. poz. 1373)
u.z.p.p.r.	– ustawa z 6.12.2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. z 2017 r. poz. 1376 ze zm.);
u.z.r.p.p.s.	– ustawa z 11.07.2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020 (Dz.U. z 2017 r. poz. 1460 ze zm.)

Czasopisma i publikatory

CBOSA	– Centralna Baza Orzeczeń Sądów Administracyjnych
KPP	– Kwartalnik Prawa Podatkowego
OSNKW	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Karna i Wojskowa
OTK	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
OTK-A	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego – Seria A
POP	– Przegląd Orzecznictwa Podatkowego
Prz. Pod.	– Przegląd Podatkowy
TRP	– Toruński Rocznik Podatkowy

Inne

BŚ	– Bank Światowy
DNB	– dochód narodowy brutto
DZW	– decyzja w sprawie systemu środków własnych
EBA	– Europejski Urząd Nadzoru Bankowego (ang. European Banking Authority)
EBC	– Europejski Bank Centralny (ang. European Central Bank)
EBI	– Europejski Bank Inwestycyjny (ang. European Investment Bank)
EBOR	– Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju (ang. European Bank for Reconstruction and Development)
EFRR	– Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EPS	– Europejski Fundusz Społeczny
EIOPA	– Europejski Urząd Nadzoru Ubezpieczeń i Pracowniczych Programów Emerytalnych (ang. European Insurance and Occupational Pensions Authority)
ESMA	– Europejski Urząd Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych (ang. European Securities and Markets Authority)
ET	– European Taxation
FED	– System Rezerwy Federalnej (ang. Federal Reserve System)
FS	– Fundusz Spójności
j.s.t.	– jednostki samorządu terytorialnego
KSZ	– kontrolowana spółka zagraniczna
MFW	– Międzynarodowy Fundusz Walutowy (ang. <i>International Monetary Fund</i> , IMF)
MK OECD	– Model Konwencji w sprawie podatku od dochodu i majątku OECD
NSA	– Naczelny Sąd Administracyjny
SN	– Sąd Najwyższy
TK	– Trybunał Konstytucyjny
TSUE	– Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej
WDT	– wewnątrzspółnotowa dostawa towarów
WNT	– wewnątrzspółnotowe nabycie towarów
WPFP	– Wieloletni Plan Finansowy Państwa
WRF	– wieloletnie ramy finansowe
WSA	– wojewódzki sąd administracyjny

Część A

PRAWO FINANSÓW PUBLICZNYCH

Rozdział I

SYSTEM FINANSÓW PUBLICZNYCH I PRAWA FINANSOWEGO

1. Istota finansów publicznych i publicznej działalności finansowej

1.1. Pojęcie finansów publicznych

Publiczne finanse występują w związku z istnieniem państwa i podmiotów publicznych oraz gospodarki pieniężnej („są najistotniejszym elementem państwowości, pełniącym coraz ważniejszą rolę w życiu publicznym” – to stwierdzenie Jean-Baptiste’a Colberta, doradcy króla Ludwika XIV do spraw finansów w XVII w. pozostaje aktualne do dziś).

Pojęcie **finansów** towarzyszyło początkom rozwoju państwowości, potrzeb publicznych i gospodarki pieniężnej. Zawsze dotyczyło pieniądza jako najbardziej płynnej formy kapitału o wszechstronnym zastosowaniu. *Finis, finatio, finire* (klasyczna łac.), czyli *zakończenie* – oznaczało koniec procesu i kolejno orzeczenie sądu kończące spory o zapłatę należności pieniężnych, a następnie – same zasoby i płatności. Termin ten przyjęty został wspólnie we wszystkich językach państw rozwiniętych. Świadczenia – początkowo rzeczowe w naturze lub osobiste – uzyskały w gospodarce towarowo-pieniężnej charakter świadczeń pieniężnych, przymusowych.

Pojęcie to ma swój byt obiektywny, chociaż publiczna działalność finansowa wykształciła się i rozwijała świadomie jako działalność ludzka. **Publiczna działalność finansowa** kreuje zasoby publiczne i umożliwia ich podział w celu zaspokojenia potrzeb publicznych. Wraz z rozwojem państwa wzrastał zakres publicznej działalności finansowej, rozszerzały się instrumenty oraz metody gromadzenia i podziału zasobów, a w tym celu tworzone instytucje zarządzające finansami publicznymi. W poszczególnych krajach, a następnie na szczeblach ponadnarodowych, stworzono **systemy finan-**

sowe obejmujące zbiór (ogół) powiązanych ze sobą i uporządkowanych norm prawnych, zasad i działań instytucji regulujących i wykonujących publiczną działalność finansową (publiczną gospodarkę finansową) za pomocą instrumentów finansowych. Jego częścią jest system prawa finansowego (por. szerzej pkt 3.1).

Współczesne finanse publiczne są dziedziną wszechstronną, towarzyszącą niemal wszystkim zjawiskom społecznym i ekonomicznym; są ściśle związane z gospodarką, polityką ekonomiczną i socjalną państwa i im służą. Jednocześnie finanse publiczne oddziałują na te procesy ekonomiczne i społeczne. Świadczenia pieniężne na rzecz demokratycznego państwa wynikają zaś z obowiązku prawnego – aktów normatywnych najwyższej rangi.

W nauce finansów i prawa finansowego **finanse publiczne** są określane różnorodnie, w tym jako:

- zasoby środków finansowych;
- operacje środkami finansowymi, zjawiska i procesy pieniężne;
- gospodarka publicznymi środkami finansowymi;
- publiczna działalność finansowa;
- pieniężna forma podziału produktu krajowego brutto;
- procesy gromadzenia i podziału (redystrybucji, rozdysponowywania) publicznych zasobów pieniężnych;
- stosunki społeczne i ekonomiczne powstające w związku z gromadzeniem i wydatkowaniem środków pieniężnych.

Wszystkie te określenia oddają dobrze złożoną istotę tego pojęcia. Finanse publiczne są bowiem szeroką **obiektywną kategorią ekonomiczną, prawną i polityczną**. Mają charakter:

- 1) **dynamiczny** – procesy gospodarowania środkami pieniężnymi na cele publiczne, czyli gromadzenia dochodów i przychodów oraz dokonywania wydatków i rozchodów, zachodzą nieustannie, a środki pieniężne są ciągle w ruchu, ujmowane w coraz szybszym tempie, umożliwiającym także natychmiastowe transakcje finansowe;
- 2) **dwuczłonowy, a zarazem przeciwstawny** – z jednej strony za pośrednictwem pieniądza ma miejsce pobieranie (gromadzenie, czerpanie, uzyskiwanie) zasobów, czyli dochodów i przychodów (wpływów, wpłat), z drugiej zaś – ich rozdysponowywanie, podział między różne podmioty i potrzeby społeczne, czyli dokonywanie wydatków oraz rozchodów (wypłat)¹. Dwustronny charakter finansów publicznych wyróżniono w przepisach Konstytucji RP, w art. 216 ust. 1: „Środki finansowe na cele publiczne są **gromadzone i wydatkowane** w sposób określony w ustawie”. Cechę tę podkreśla także ustawa o finansach publicznych (art. 3), modyfikując przepis konstytucyjny: „Finanse publiczne obejmują procesy związane z **gromadzeniem** środków publicznych oraz ich **rozdysponowaniem**”. Dlatego też można określić, że:

¹ E. Chojna-Duch, *Prawo finansowe. Finanse publiczne*, Warszawa 2017, s. 8.

Finanse publiczne są wyrazem stosunków społecznych i ekonomicznych powstających w trakcie nieustannych, dynamicznie ujętych, dwustronnych procesów: gromadzenia dochodów i przychodów oraz dokonywania wydatków i rozchodów (gospodarowania środkami pieniężnymi) na cele publiczne. Powstają w związku z publiczną działalnością finansową.

Pojęcie finansów publicznych nie jest definiowane w polskim prawie, chociaż występuje ono w wielu aktach prawnych. W Konstytucji RP pojęcie to stanowi tytuł rozdziału X. Ustawa o finansach publicznych z kolei nie zawiera wprawdzie definicji tego pojęcia, ale wymienia operacje je tworzące.

1.2. Rodzaje publicznych operacji finansowych

W toku gospodarowania publicznymi środkami pieniężnymi (publicznej gospodarki finansowej) zachodzą wielorakie, częstotliwe, stałe, o dwustronnym charakterze publiczne **operacje finansowe** (procesy, transfery, czynności, przelewy, przenoszenia), służące zaspokajaniu potrzeb publicznych, które można zaliczyć do jednej z wymienionych przez ustawę rodzajów operacji:

- 1) **gromadzenie dochodów i przychodów,**
- 2) **wydatkowanie środków publicznych,**
- 3) **finansowanie potrzeb pożyczkowych budżetu państwa,**
- 4) **zaciąganie zobowiązań angażujących środki publiczne,**
- 5) **zarządzanie środkami publicznymi,**
- 6) **zarządzanie długiem publicznym,**
- 7) **rozliczenia z budżetem Unii Europejskiej.**

Wyliczenie to nie ma charakteru zamkniętego. Zarządzanie przepływami przychodów i rozchodów oraz zarządzanie długiem publicznym, w tym finansowanie deficytów budżetów podmiotów sektora publicznego i zaciągania zobowiązań angażujących środki publiczne, uzupełniają **ponadto operacje mające charakter wstępny (przygotowawczy) lub podsumowujący, merytoryczny albo formalny bądź techniczny**, służące dokonywanym operacjom finansowym. Są to np.: przygotowanie analiz ekonomicznych i wyznaczeń strategicznych, założeń programowych, politycznych, prawa, planów wykonawczych, prowadzenie ewidencji, sprawozdawczości, rachunkowości, kontroli, audytu i nadzoru wykonań, egzekucji finansowej czy obsługi finansowej oraz prawnej. To również działalność informacyjna, szkoleniowa, wyjaśniająca brzmienie przepisów prawnych w formie interpretacji itd. Ten szeroki zestaw różnego rodzaju czynności i instrumentów prawnych oraz podmiotów (instytucji) w nich uczestniczących jest określany wspólnym pojęciem **zarządzania środkami publicznymi**.

W związku z rozbudowaniem relacji finansowych z Unią Europejską do publicznych krajowych operacji finansowych należą także współcześnie w polskim systemie praw-

W publikacji w przystępny sposób omówiono:

- prawo finansów publicznych, z uwzględnieniem problematyki budżetu państwa, jednostek samorządu terytorialnego i finansów publicznych Unii Europejskiej,
- zagadnienia dotyczące zasad, źródeł i wykładni prawa podatkowego,
- ogólne materialne prawo podatkowe oraz szczegółowe prawo podatkowe w podziale na podatki dochodowe, obrotowe i majątkowe,
- publiczne prawo bankowe, z uwzględnieniem m.in. zagadnień dotyczących NBP, działalności bankowej, nadzoru bankowego, Bankowego Funduszu Gwarancyjnego oraz podstawowych kwestii Europejskiego Systemu Banków Centralnych i Europejskiego Banku Centralnego.

W podręczniku nie tylko wyjaśniono podstawowe instytucje i regulacje prawne, lecz także przedstawiono ocenę ich funkcjonowania w praktyce.

Autorami opracowania są pracownicy Katedry Prawa Finansowego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego.

Książka jest przeznaczona przede wszystkim dla studentów prawa, administracji i zarządzania, a także dla słuchaczy studiów podyplomowych o profilu finansowym i podatkowym. Będzie cennym źródłem wiedzy dla praktyków specjalizujących się w finansach samorządowych, podatkach i bankowości.

LEXOTEKA
więcej niż podręcznik

Poszukaj pozostałych podręczników
dostępnych online

www.lexoteka.pl

9788381077132 W01D01

ISBN 978-83-8107-713-2

9 788381 077132

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45, FAX 22 535 80 01

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL

WWW.PROFINFO.PL

CENA 89 ZŁ (W TYM 5% VAT)